

**ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍԻ
ԿԱՐԾԻՔ**

Շուշան Կարենի Հակոբյանի «Գյումրի Քաղաքի՝ XIX դարի և XX դարի առաջին կեսի հասարակական շենքերի ճարտարապետությունը և արդիականացման խնդիրները» թեմայով ԺԸ.00.01 «Ճարտարապետություն և ճարտարապետական դիզայն» մասնագիտությամբ ճարտարապետության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար:

Հետազոտման թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է հետևյալ հիմնախնդիրներով՝

- Ուսումնասիրության թեմայի շրջանակներում ընդգրկված հասարակական կառույցների վերլուծություն՝ հրապարակ հանելով դրանց դիրքը քաղաքային միջավայրում, հատակագծային հորինվածքները, գործառական կազմակերպումը և ճարտարապետագեղարվեստական լուծումները,
- կառույցների պահպանվածության աստիճանի գնահատում,
- պատմական շենքերի արդիականացմանը վերաբերող աշխատանքների՝ այլ երկրներում ընդունված գործելակերպի ուսումնասիրություն,
- հարմարեցված վերօգտագործման ենթատեքստում Գյումրու շենքերի ծավալատարածական հորինվածքների հնարավոր փոփոխությունների շրջանակի ձևավորում,
- ճարտարապետության ենթատեքստում ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներուժի հնարավոր ազդեցության բացահայտում,
- Գյումրու պատմական կենտրոնում կառուցված հուշարձան-հասարակական շենքերի հետագա օգտագործման նպատակին ծառայող առաջարկությունների և հանձնարարականների առաջադրում

Աշխատանքում նպատակ է դրվել վերլուծել Գյումրի քաղաքի՝ XIX դարի և XX դարի առաջին կեսի հասարակական շենքերի ճարտարապետությունը և մշակել շենքերի պահպանման և վերստին օգտագործման վերաբերյալ հանձնարարականներ:

Հետազոտության խնդիրներ են սահմանվել՝

- Ուսումնասիրության թեմայի շրջանակներում ընդգրկված հասարակական կառույցների վերլուծությունը՝ հրապարակ հանելով դրանց դիրքը քաղաքային միջավայրում, հատակագծային հորինվածքները, գործառական կազմակերպումը և ճարտարապետագեղարվեստական լուծումները,
- կառույցների պահպանվածության աստիճանի գնահատումը,
- պատմական շենքերի արդիականացմանը վերաբերող աշխատանքների՝ այլ երկրներում ընդունված գործելակերպի ուսումնասիրությունը,

- հարմարեցված վերաօգտագործման ենթատեքստում Գյումրու շենքերի ծավալատարածական հորինվածքների հնարավոր փոփոխությունների շրջանակի ձևավորումը,
- ճարտարապետության ենթատեքստում ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներուժի հնարավոր ազդեցության բացահայտումը,
- Գյումրու պատմական կենտրոնում կառուցված հուշարձան-հասարակական շենքերի հետագա օգտագործման նպատակին ծառայող առաջարկությունների և հանձնարարականների առաջադրումը:

Հետազոտության առարկան է Գյումրիում 19-րդ դարի վերջից 20-րդ դարի առաջին կեսն ընկած ժամանակահատվածի պատմաճարտարապետական հուշարձանի կարգավիճակ ունեցող հասարակական շենքերի ճարտարապետությունը:

Հետազոտության սահմաններն ընդգրկում է Գյումրի քաղաքը՝ 19-րդ դարի վերջից 20-րդ դարի առաջին կեսն ընկած ժամանակահատվածում:

Աշխատության մեթոդաբանությունը հիմնված է գիտական գրականության և արխիվային նյութերի ուսումնասիրության, տվյալների, փաստագրական նյութերի, լուսանկարների հավաքագրման, տեղագնության վրա, նախագծային նյութերի և գծագրային սխեմատիկ պատկերների պատրաստման, համաշխարհային օրինակների և ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառման վերաբերյալ տեղեկատվության ուսումնասիրման, համեմատական և առանձին վերլուծությունների, գործնական նշանակությունը ծառայող նյութերի վավերագրման վրա:

Հետազոտության գիտական նորույթը կայանում է նրանում, որ առաջին անգամ՝

- ուսումնասիրվել է Գյումրու հասարակական շենքերի ճարտարապետությունը, հետազոտության մեջ ներառելով դրանց մասնագիտական դասակարգումն ըստ առանձնահատկությունների ու հորինվածքային լուծումների:
- գիտական շրջանառության մեջ են դրվել Դ. Զիսյանի գործունեությանը վերաբերող արխիվային փաստաթղթերի նոր էջեր, արխիվային այլ նախագծային նյութեր՝ համապատասխան ուսումնասիրություններով:
- վեր են հանվում, շենքերի արդիականացման և հարմարեցված վերաօգտագործման մեթոդի շրջանակներում, ժամանակակից աշխարհում տեղ գտած «ընդլայնված իրականության» իրագործման հնարավորությունները Գյումրու ճարտարապետության մեջ:

Հետազոտության գործնական արժեքն ու կիրառական նշանակությունը կայանում է նրանում, որ ձեռք են բերվել հետևյալ արդյունքները՝

- կատարվել է XIX դարի և XX դարի առաջին կեսի՝ ճարտարապետական արժեք ներկայացնող հասարակական շինությունների վերաբերյալ փաստաթղթերի արխիվացում,

- Գյումրու պատմաճարտարապետական ժառանգության տվյալ ժամանակաշրջանի հասարակական շենքերի վերականգնման և արդիականացման խնդիրների ենթատեքստում մշակվել են գործնական նշանակության մի շարք առաջարկություններ (հանձնարարականներ), և կազմվել ուղղորդիչ նյութեր, որոնք հիմք կհանդիսանան շենքերի վերականգնմանը, հարմարեցված վերաօգտագործմանը միտված նախագծերի իրականացման համար,
- Ժամանակակից տեխնոլոգիաների առաջադրում, որոնք հնարավորություն են ընձեռում տեսանելի դարձնելու արդիականացման նախագծերը վիրտուալ օբյեկտների միջոցով իրական միջավայրում՝ առանց հուշարձանի վրա միջամտություն անելու,
- հետազոտության նյութերի օգտագործումը տեղեկատվական, զբոսաշրջության, գիտական ոլորտներում, ինչպես նաև հանրային տարածքների զարգացման ծրագրերում,
- Գյումրու տվյալ ժամանակահատվածի հասարակական շենքերի մշակութային հարուստ ժառանգության համակարգված ուսումնասիրությունը հնարավոր է կիրառել դասավանդման գործընթացներում, ինչպես նաև հետազոտության արդյունքները կարող են հետագա ուսումնասիրությունների աղբյուր հանդիսանալ:

Հետազոտության արդյունքները ներդրվել են հրատարակված 6 գիտական հոդվածներում: Աշխատանքին վերաբերող «Ճարտարապետ Դավիթ Չիսյանի ներդրումը Հայաստանի վերակառուցման մեջ» խորագրով էլույթը ներկայացվել է «Ճարտարապետության և շինարարության արդի հիմնախնդիրները» 7-րդ միջազգային գիտագործնական գիտաժողովում 2015թ. (Ֆլորենցիա), իսկ ընթացիկ աշխատանքը՝ ՃՀՀԱՀ-Ի Ճարտարապետության տեսության, պատմաճարտարապետական ժառանգության վերականգնման և վերակառուցման, գեղեցիկ արվեստի և պատմության ամբիոնում 2015-2018 թթ.:

Ատենախոսությունը կազմված է 120 էջ տեքստային մասից, որն իր մեջ ներառում է նախաբանը հաջորդող երեք գլուխներ, եզրակացություններ, ընդհանուր եզրակացություն, 91 անվանմամբ գրականության ցանկ և հավելվածի տեսքով գրաֆիկական մասից 43 էջ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ներածությունը ներառում է հետազոտության արդիականությունը, ուսումնասիրվածությունը, նպատակը և խնդիրները, օբյեկտն ու առարկան, պարզաբանվում է մեթոդիկական, գիտական նորույթը, գործնական արժեքը, ինչպես նաև աշխատության հրապարակումները և փորձահավանությունը:

Առաջին գլխում՝ «Գյումրու քաղաքաշինական զարգացումը», ներկայացվում է Գյումրու պատմաաշխարհագրական նկարագրությունը, մեկնաբանվում է գլխավոր հատակագծի

զարգացումը տարբեր փուլերում, բացահայտում է Դ. Չիսյանի ներդրումը շինարարական նյութերի և կոնստրուկտիվ համակարգի կիրառման մեջ՝ նկատի ունենալով քաղաքի զարգացման ուղին:

Երկրորդ գլխում՝ «Գյումրի քաղաքի՝ XIX դարի և XX դարի առաջին կեսի հասարակական շենքերի վերլուծությունը», վեր է հանվում նշված ժամանակահատվածում Գյումրու հասարակական շենքի գործառույթով կառուցված յուրաքանչյուր պահպանված հուշարձան, և վերլուծվում են ճարտարապետական առանձնահատկությունները:

Երրորդ գլխում՝ «Գյումրի քաղաքի՝ XIX դարի և XX դարի առաջին կեսի հասարակական շենքերի արդիականացման և վերաօգտագործման հիմնական խնդիրները», կատարվել է Գյումրու՝ XIX դարի և XX դարի առաջին կեսին կառուցված հասարակական շենքերի ներկա գործածելիության և իրավիճակային համախումբ գնահատում: Ուսումնասիրվել են շենքերի արդիականացման և հարմարեցված վերաօգտագործման օրինակներ, ինչպես նաև դրանց կիրառման նպատակին ծառայող ծավալատարածական հորինվածքների հնարավոր փոփոխությունների, ապա նման նախագծերը հանրությանը ներկայացնելու ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներուժը, և առաջադրվել են հանձնարարականներ:

Եզրակացություններում ամփոփվում և ընդհանրացվում են հետազոտության արդյունքները, որոնք ուղղված են Գյումրու XIX դարից մինչև XX դարի սկզբի հասարակական շենքերի ճարտարապետության և դրանց վերօգտագործման հնարավորությունների բացահայտմանը: Եզրակացությունները համապատասխանում են հետազոտման սահմանված խնդիրներին:

Աշխատանքի վերաբերյալ կան հետևյալ դիտողությունները՝

- Աշխատության առաջին գլխում Գյումրու անվանափոխված փողոցների աղյուսակի հիշատակումը աղյուսակի տեսքով, էական նշանակություն չունի քննարկվող նյութի ընդհանուր համատեքստի մեջ: Այդ տեղեկությունը կարելի էր տեղադրել հավելվածներում:
- Հետազոտության մեջ կատարված է շինարարության իրականացման տեխնիկայի և նրբությունների մանրամասների նկարագրություն, որը թեև հետաքրքրություն է ներկայացնում, սակայն թեմայից շեղման տպավորություն է թողնում:
- Աշխատության երկրորդ գլխում շենքերի հանգույցների և մանրամասների նկարագրության մեջ, ցանկալի կլիներ տալ համեմատական գնահատական ձևատեղծման աստիճանական զարգացման և դրանց որոշակի դասակարգման վերաբերյալ:
- Գյումրու հասարակական շենքերի տիպերի զարգացման ժամանակաշրջանների և ընդհանուր բնութագրերը ներկայացնելուց զատ, թերևս կարելի էր գրաֆիկական նյութերի միջոցով՝ աղյուսակային եղանակով ցույց տալ դրանց տիպաբանական նմանություններն ու

տարբերությունները, առավելությունները, թերությունները, դրական և բացասական կողմերը:

- Ցանկալի կլինեք հասարակական շենքերի ոճական առանձնահատկություններին անդրադառնալուց համեմատական վերլուծություն կատարել նաև դրանց վրա Գյումրուն բնորոշ ժողովրդական ավանդական շինարվեստի ազդեցության մասին:

Նշված դիտողություններն ու նկատառումներն ամենևին չեն նսեմացնում ատենախոսության գիտական և գործնական արժեքը: Այն հանդիսանում է մասնագիտական պատշաճ մակարդակով կատարված ավարտուն գիտական աշխատություն, որի արդյունքները, արտահայտված հրատարակված 6 գիտական հոդվածներում, հավաստի են և համոզիչ:

Շուշան Կարենի Հակոբյանի «Գյումրի Քաղաքի XIX դարի և XX դարի առաջին կեսի հասարակական շենքերի ճարտարապետությունը և արդիականացման խնդիրները» թեմայով թեկնածուական ատենախոսությունը համապատասխանում է ՀՀ-ում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի 6-րդ և 7-րդ կետերի պահանջներին և կարող է դիտվել որպես ճարտարապետության բնագավառում կարևոր նշանակություն ունեցող խնդրի լուծումն ապահովող գիտականորեն հիմնավորված մշակում, իսկ դրա հեղինակն արժանի է ճարտարապետության թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Ճարտարապետության թեկնածու, դոցենտ

Ս. Մ. Մանուկյան